

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 494. ISTUNGJÄRK 10. JA 11. DETSEMBRIL 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi makropiirkondliku strateegia suunas Vahemere piirkonna majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse arendamiseks” (omalgatuslik arvamus)

(2014/C 170/01)

Raportöör: **Stefano MALLIA**Kaasraportöör: **Stefano PALMIERI**

14. veebruaril 2013 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„ELi makropiirkondliku strateegia suunas Vahemere piirkonna majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse arendamiseks”.

Komitee asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 14. novembril 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 494. istungjärgul 10.–11. detsembril 2013 (10. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 121, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 1.

Sõnastik

Lühend		
MMR	Mediterranean Macro Region	Vahemere makropiirkond
MMRS	Mediterranean Macro Regional Strategy	Vahemere makropiirkondlik strateegia
MCR	Mediterranean Coastal Region	Vahemere rannikupiirkond
EMMRF	Euro-Mediterranean Macro Regional Forum	Euroopa ja Vahemere makropiirkondlik foorum

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et Vahemere piirkond vajab makropiirkondlikku strateegiat, mis aitaks seal toime tulla probleemidega, mida ühel piirkonnal või riigil ei ole tavapäraste vahenditega võimalik rahuldaval viisil lahendada. Selline strateegia aitaks asjaomastel piirkondadel tegeleda Vahemere piirkonnas valitseva ebakindluse põhjustega, suurendades juba käivitatud algatuste positiivsete saavutuste ja strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide lisaväärtust. Makropiirkondliku strateegia edu avaldab positiivset mõju ka ELile tervikuna.

1.2 ELi Vahemere rannikupiirkondadel on ideaalne asukoht selleks, et moodustada koostööplatvorm, millel võiks olla strateegiline tähtsus majanduslike, sotsiaalsete ja poliitiliste suhete tugevdamisel omavahel ja ELi mittekuuluvate Vahemere piirkonna riikide vahel konkreetsetel teemadel (sisseränne, meretransport, mereohutus, keskkonnakaitse jne). Vahemere rannikupiirkondadel on potentsiaali kiirendada majanduskasvu ja majanduse ümberkujundamisprotsessi ainulaadsetel uuenduslikel viisidel.

1.3 Arvestades seda, et tegemist on tohutu alaga, teeb komitee ettepaneku jaotada ELi Vahemere makropiirkondliku strateegia geograafilisel alusel (piirkondlik lähedus) kolmeks allmakropiirkonnaks, mis muudetakse toimivaks tegevuskavade abil, mis põhinevad funktsionaalsel lähenemisviisil ühiste väljakutsetega tegelemiseks.

1.4 Komitee pooldab kolme „ja” reeglil (rohkem täiendavat rahastamist, rohkem institutsioonilist koordineerimist ja rohkem uusi projekt) põhinevat ELi Vahemere makropiirkondlikku strateegiat, mis suurendab ELi eri meetmete sünergiaid ja koordineerib hulga erinevate sidusrühmade jõupingutusi ELi makropiirkonna sees.

1.5 Komitee toetab sellise ELi Vahemere makropiirkondliku strateegia arendamist, mis hõlmab kõik strateegia „Euroopa 2020” eesmärgid, eeskätt aga *aruka majanduskasvu* (teadmistepõhise majanduse edendamine, et toetada innovatsiooni ja uusi tehnoloogiad), *jätukusuutliku majanduskasvu* (jätkusuutliku, keskkonnahoidlikuma ja konkurentsivõimelisema majanduse edendamine) ja *kaasava majanduskasvu* (sellise majanduse edendamine, mille puhul on tugev rõhk töökohtade loomisel ja vaesuse vähendamisel, et toetada sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust) valdkonna prioriteete.

1.6 Komitee toob välja viis muutuse käivitajat, mis võivad anda panuse Euroopa 2014–2020. aasta ühtekuuluvusmeetmete edukasse rakendamisse Vahemere piirkonnas:

- poliitsentrilise, tasakaalustatud ja integreeritud arengu edendamine;
- territoriaalse koostöö toetamine ELi Vahemere rannikupiirkondades;
- Vahemere rannikupiirkondade ülemaailmse konkurentsivõime tagamine, tuginedes tugevatele kohalikele majandustele;
- üksikisikute, kogukondade ja ettevõtete territoriaalse ühenduvuse parandamine;
- ökoloogiliste, maastikualaste ja kultuuriliste väärtuste haldamine ja ühendamine.

1.7 Komitee juhib tähelepanu *meremajanduse kasvu* strateegia toetamise suurele tähtsusele. Sellel on potentsiaali tugevdada Vahemere piirkonna konkurentsivõimet, lihtsustada keskkonnahoidlikumate meetmete rakendamist ja liikumist vähese CO₂-heitega majanduse suunas kõigis sektorites. Samuti toetab komitee ELi Vahemere makropiirkondlikku strateegiat, milles võetakse arvesse *puudega inimesi käsitlevat Euroopa strateegiat* ⁽¹⁾ ja *naiste ja meeste võrdõiguslikkuse strateegiat* ⁽²⁾. Nimetatud kolm strateegiat peaksid üksteist rakendamisprotsessi vältelt vastastikku tugevdama.

1.8 Komitee tervitab Euroopa Komisjoni ettepanekut Vahemere piirkonna kohta integreeritud merenduspoliitika kontekstis. Siiski soovib komitee pakkuda välja kaugemale mineva lähenemisviisi – makropiirkondlik strateegia, mis hõlmab territoriaalset ja merenduse sammast, võttes arvesse kogemusi Läänemere ja Doonau piirkonnas, samuti Euroopa Parlamendi raportit ELi makropiirkondlike strateegiate arengu kohta Vahemere piirkonnas ja Euroopa Komisjoni aruannet makropiirkondlike strateegiate lisaväärtuse kohta.

1.9 Komitee märgib, et ELi Vahemere makropiirkondliku strateegia juhtimisstruktuur peaks põhinema mitmetasandilisel lähenemisviisil, kaasates piirkonna, riigi ja Euroopa institutsioone, ning seda ei peaks vaatlema nimetatud institutsioonide lisategevuse või -pingutusena.

⁽¹⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa puuetega inimeste strateegia 2010–2020: Uued sammud tõketeta Euroopa suunas”, COM(2010) 636 final.

⁽²⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Naiste ja meeste võrdõiguslikkuse strateegia 2010–2015”, COM(2010) 491 final.

1.10 Komitee on seisukohal, et ELi Vahemere makropiirkondliku strateegia rakendamise aluspõhimõtte peab olema lähenemisviis, mille määratlemiseks luuakse esmalt ümarlauad ja seejärel tugevdatakse seda Euroopa ja Vahemere makropiirkondliku foorumiga, mille eesmärk on edendada kõigi institutsiooniliste osalejate ja kodanikuühiskonna (sidusrühmad) täielikku osalemist ja kehtivate meetmete ühendamist funktsionaalsete eesmärkidega, et kujundada ühine poliitika. Euroopa ja Vahemere makropiirkondlik foorum saaks ära kasutada Vahemere territoriaalsete ja merendusküsimuste kavandamise, seire ja hindamise käigus saadud kogemusi. Foorumist peab saama makropiirkondlik vahend, millega luuakse ühised strateegilised tegevussuunad ja võetakse aktiivne roll Vahemere piirkonna territoriaalse ühtekuuluvuse jaoks prioriteetsete projektide määratlemisel.

1.11 Arvestades Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ja Regioonide Komitee poolset toetust Vahemere piirkonna ühtekuuluvuse arendamise strateegiale, on EMSK seisukohal, et oleks strateegiliselt asjakohane, kui need kaks institutsiooni võõrustaksid ja aitaksid juhtida Vahemere makropiirkondlikku foorumit. Selleks luuakse Euroopa Parlamendi, Euroopa Komisjoni, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ja Regioonide Komitee esindajatest koosnev juhtrühm. Juhtrühm pakub süstemaatilist toetust strateegia kavandamise protsessis ja edasisel koordineerimisel.

1.12 Komitee toetab seisukohta, et strateegia ei ole mitte üksnes dokument, vaid ennekõike peab see olema protsess. See tähendab, et strateegia rakendamine võtab aega. Komitee loodab, et Läänemere ja Doonau makropiirkondlike strateegiate rakendamisel saadud positiivseid kogemusi kasutatakse ka Vahemere piirkonnas, aidates nii kaasa sellele, et Vahemere piirkonna uue makropiirkondliku strateegia tõhus ja õigeaegne rakendamine toob asjaomaste piirkondade kodanikele mõistliku aja jooksul konkreetset kasu.

2. ELi makropiirkondlik strateegia Vahemere piirkonna jaoks

2.1 Oluline on töötada välja makropiirkonna üldine määratlus. Enamasti määratletakse makropiirkonda kui mitme eri riigi või piirkonna territooriume hõlmavat ala, millel on üks või mitu ühist omadust või geograafilist, kultuurilist, majanduslikku või muud väljakutset ⁽³⁾.

2.1.1 Komisjon on töötanud välja makropiirkondliku strateegia raamistiku, mis hõlmab kolme järgmist elementi:

- 1) samas geograafilises piirkonnas asuvate liikmesriikidega ja kolmandate riikidega seotud ühtne raamistik;
- 2) käsitleb ühiseid probleeme;
- 3) saab kasu majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse nimel tehtavast tugevdatud koostööst.

2.2 Praeguseks on EL võtnud vastu kaks makropiirkondlikku strateegiat – Läänemere piirkonna strateegia, mis võeti vastu 2009. aastal ja ELi Doonau piirkonna strateegia, mis võeti vastu 2011. aastal. Aadria ja Joonia makropiirkondlik strateegia, mille algse ettepaneku tegi Regioonide Komitee 2011. aastal, ⁽⁴⁾ on praegu vastuvõtmisel ning juba vastu on võetud mereruumi lähenemisviisil põhinev Atlandi ookeani strateegia.

2.2.1 Makropiirkondliku strateegia üle peetavat arutelu tuleks vaadelda seoses mitmete arengutega ELi poliitilises raamistikus: Lissaboni lepinguga sai territoriaalsest ühtekuuluvusest ELi keskne poliitiline eesmärk ning strateegiaga „Euroopa 2020” sai territoriaalsest juhtimisest peamine tegur, millega toetatakse ELi ühtekuuluvuspoliitika eesmärkide saavutamist järgmisel programmiperioodil (mitmeaastane finantsraamistik 2014–2020).

2.2.2 2012. aastal avaldas komisjon teatise, milles ta hindas merega seotud tegevuste potentsiaali Aadria ja Joonia piirkonnas ning kavandas raamistiku, „et liikuda 2013. aastaks sidusa merestrateegia ja sellele vastava tegevuskava suunas”, lisades et „kui ELi liikmesriigid otsustavad paluda komisjoni valmistada ette ELi strateegia Aadria ja Joonia piirkonna jaoks, siis käesolev merestrateegia võib moodustada esimese komponendi taolisest ELi makroregionaalsest strateegiast, mis hõlmab täiendavaid valdkondi” ⁽⁵⁾.

⁽³⁾ „Macro-regional strategies in the EU”, Euroopa Komisjoni voliniku Pawel Samecki poolt Stockholmis tutvustatud aruteludokument (16.9.2009): http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/cooperation/baltic/pdf/macoregional_strategies_2009.pdf.

⁽⁴⁾ Regioonide Komitee omaalgatuslik arvamus „Territoriaalne koostöö Vahemere piirkonnas Aadria mere ja Joonia mere makropiirkonna kaudu” ELT C 9, 11.1.2012, lk 8.

⁽⁵⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Aadria ja Joonia mere merestrateegia”, COM(2012) 713 final, Brüssel, 30.11.2012.

2.3 Kuna makropiirkondlikul lähenemisviisil on ELi poliitikas üha suurenev roll, on komitee seisukohal, et termin „makropiirkond” tuleb selgemini määratleda. Lisaks toetab komitee kooskõlas oma varasemate arvamustega⁽⁶⁾ kõnealust olulist poliitilist strateegiat, samuti Euroopa Parlamendi raportit Vahemere piirkonna makropiirkondlike perspektiivide kohta⁽⁷⁾.

2.3.1 Eristatakse kaht makropiirkondlike strateegiate põhieesmärki. Esimese puhul tegeletakse probleemidega, mida piirkondadel või riikidel ei ole võimalik üksinda tegutsedes rahuldaval viisil lahendada (nt keskkonnaalased väljakutsed). Teise põhieesmärgi puhul tegeletakse asjaomastele piirkondadele ja riikidele kasu toova koostööga. See liigitus peegeldab riikidevaheliste küsimuste ja ühiste küsimuste eristamist (kasutatakse aruteludes ELi rahastamise riigiülesuse ja subsidiaarsuse üle). Vahemere piirkonna geograafilised, sotsiaal-majanduslikud ja halduslikud jooned viitavad selgelt, et esimese kategooria eesmärgid on makropiirkondliku strateegia jaoks kõige olulisemad.

2.4 Vahemere piirkond jagab sarnaseid keskkondlikke, ajaloolisi ja kultuurilisi jooni ja seepärast võiks seda käsitleda ühe makropiirkonnana⁽⁸⁾. Komitee on seisukohal, et Vahemere mereruumis tuleb NUTS 3 tasandi piirkonnana⁽⁹⁾ määratletud 149 (sh 7 Horvaatia) Hispaania, Prantsusmaa, Horvaatia, Itaalia, Sloveenia, Kreeka ja Küprose ELi Vahemere rannikupiirkonnas rakendada ühte makropiirkondlikku strateegiat.

2.5 2009. aastal elas ELi rannikupiirkondades 32,4 miljonit töötavat inimest, sh umbes 41 % naisi. Keskmiselt on sealsetel elanikel suurem oht töötuks jääda – nt 2009. aastal oli ELi rannikupiirkondade keskmine töötuse määr umbes 12,9 % (8,9 % ELis). 2007. aastal oli ELi rannikupiirkondade SKP ostujõu standardi (PPS) järgi 1 715 miljardit või 13,9 % ELi SKPst. Nende piirkondade keskmine SKP inimese kohta oli 23 000 PPS-i, mis oli väiksem kui ELis (24 000 PPS-i inimese kohta)⁽¹⁰⁾.

2.5.1 Kõnealuse ala ulatust silmas pidades on komitee seisukohal, et ELi Vahemere makropiirkond tuleks jagada vähemalt kolmeks allmakropiirkonnaks. Euroopa Parlamendi hiljutised konsultatsioonid makropiirkondade arengu kohta tõid välja suundumuse jaotada Vahemere piirkond kolmeks allmakropiirkonnaks: i) Vahemere piirkonna lääneosa, ii) Vahemere piirkonna keskosa – st Aadria ja Joonia mere makropiirkond – ja iii) Vahemere piirkonna idaosa. Kõigi jaoks tuleks luua omavahel koordineeritud konkreetsed tegevuskavad.

2.5.2 Vahemere keskosa allmakropiirkonna osas on komitee Euroopa Parlamendi seisukohtade ja Eurostati koostatud geograafilise jaotusega kooskõlas seisukohal, et Sitsiilia ja Malta peavad kuulma Aadria ja Joonia mere makropiirkonda. Veelgi olulisem on, et riigid ja piirkonnad, mis jäävad allmakropiirkondade kujutletavatele piiridele, saaksid osaleda rohkem kui ühes allmakropiirkonnas, et tagada parem koordineerimine ja vältida raiskavat dubleerimist ja konflikte.

⁽⁶⁾ EMSK ettevalmistav arvamus eesistujariigi Küprose taotlusel „Vahemere makropiirkonna strateegia väljatöötamine – kasu saarliikmesriikide jaoks” ELT C 44, 15.2.2013, lk 1; EMSK arvamus „Atlandi ookeani piirkonna merestrategie väljatöötamine” ELT C 229, 31.7.2012, lk 24.

⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi resolutsiooni ettepanek „ELi makropiirkondlike strateegiate areng, selle praegused tavad ja tulevikuväljavaated, sealhulgas Vahemere piirkonnas”, 2011/2179(INI), 27. juuni 2012.

⁽⁸⁾ „Vahemere piirkond hõlmab kogu mereala, piirnedes läänes Gibraltari väina ja idas Marmara merega, Marmara meri väljaarvatud. 142 ELi rannikupiirkonda piirnevad Vahemerega (NUTS 3 tasand)”. EUROSTAT, 2011 „Statistics in focus. The Mediterranean and Black Sea basins”.

⁽⁹⁾ ELi rannikupiirkond on NUTS 3 tasandina määratletud statistiline piirkond, mis vastab ühele järgmistest kriteeriumitest:

- merepiiriga piirkond (sellele kriteeriumile vastab 372 piirkonda);
- piirkond, kus enam kui pool rahvastikust elab kuni 50 km kaugusel merest (sellele kriteeriumile vastab 73 piirkonda);
- Saksamaa Hamburgi piirkond, mis ei vasta määratletud kriteeriumitele, lisati ELi rannikupiirkondade hulka, võttes arvesse selle tugevat merenduslikku mõju.

Allikas: Eurostat, 2011, ibid.

⁽¹⁰⁾ Horvaatia ühinedes oli Horvaatia 7 rannikupiirkonnas 527 000 töötavat inimest (44,7 % naised), töötuse määr oli 17,8 % ja keskmine SKP oli 20 PPS-i (Eurostat 2013). Teiste riikide kohta vt Eurostat, 2011, ibid.

3. Kohapealsed eeltingimused

3.1 Vahemere piirkond tervikuna on kannatanud Euroopa Liidu ebajärjekindla suhtumise all ning aastate jooksul on käivitatud ja kasutusele võetud mitmesuguseid algatusi ja vahendeid. Nende algatustega on kaasnenud teatavad positiivsed saavutused, ent ei ole suudetud täielikult tegeleda alguses püstitatud sotsiaalse, poliitilise ja majandusliku arengu eesmärkidega. On saabunud aeg täiendada seda, mida EL välispoliitika raames Vahemere Liidu ja naabruspoliitika kaudu teeb, käivitades liidu Vahemere piirkondade jaoks integreerituma poliitika.

3.1.1 Selged ja ühised strateegiad piirkonna jaoks tervikuna ning allpiirkondade jaoks koos asjaomaste tegevuskavadega võiksid aidata osaliselt lahendada regionaalpoliitika ebakindlust, mida on tekitanud ELi välispoliitiliste meetmete ebaõnnestumised piirkonnas, nt Vahemere Liit ja ELi naabruspoliitika. Samuti võivad seesugused selged strateegiad aidata ühendada ja päästa ELi välispoliitika mõned positiivsed saavutused ja käimasolevad projektid.

3.2 Komitee toetab makropiirkondlikku lähenemisviisi, mis tugevdab ELi eri meetmete sünergiaid ja koordineerib ELi rannikupiirkondades asuvate mitmete sidusrühmade jõupingutusi. Üldises plaanis peaks makropiirkondliku strateegia eesmärk olema lisaväärtuse andmine makropiirkonnas juba võetud meetmetele, et koordineerida Euroopa, riigi ja piirkonna vahendeid ühiste eesmärkide ja sihtide poole püüdlemisel, et jõuda selleni, et asjaomased osalised tajusid ühiseid saavutusi ja et tuua teatavate põhiväljakutsete ja -probleemide puhul kokku kõigi tasandite organisatsioonid ja asutused. Konkreetsemalt on praegusel ajal, mida iseloomustavad väga eripärased suured fiskaalsed piirangud, mis pärssivad tugevalt erasektori võimet majandusmootor uuesti käivitada, äärmiselt oluline saavutada olemasolevate vahendite kasutamisel võimalikult suur Pareto efektiivsus.

3.3 Praegune majanduslik olukord, mille vallandas 2008. aastal ülemaailmne finantskriis, nõuab pidevaid jõupingutusi, et ergutada uut majanduskasvu valdkondades, mis võiksid aidata riikidel majanduskriisist väljuda ja luua väga vajalikke töökohti. ELi Lõuna-Euroopas asuvatel rannikupiirkondadel on potentsiaali saada dünaamilise majanduskasvu innovaatilisteks keskusteks, kasutades ära oma ainulaadseid omadusi.

3.3.1 Ent vaja on enneolematuid jõupingutusi, et koordineerida piirkonna peamiste sidusrühmade tehtavat tööd eesmärgiga saavutada kõnealuste alade vahel suurem integratsioon, mille puhul on peamine roll sotsiaalpartneritel ja kodanikuühiskonnal.

3.3.2 Komitee arvates on juba olemas rohkelt vahendeid ja meetmeid, mis võiksid anda olulise panuse makropiirkondliku strateegia rakendamisse. Siinkohal võib tähelepanu juhtida projektidele, mida rahastatakse Euroopa Regionaalarengu Fondist ja Euroopa Sotsiaalfondist, struktuurifondidest ning lähenemiseesmärgi, piirkondliku konkurentsivõime ja tööhõive eesmärgi ja Euroopa territoriaalse koostöö eesmärgi raames eraldatavatest vahenditest, samuti transpordi ja territoriaalse ühtekuuluvuse arendamise programmidest (eraldatud strateegia „Euroopa 2020“ jaoks), eriti nendest, mis on seotud merega, nt Euroopa Merendus- ja Kalandusfond, ning Euroopa ühendamise rahastust, samuti Euroopa Investeeringupangast ja riiklikest vahenditest.

3.3.2.1 Sellega seoses on kohane juhtida tähelepanu sellele, et kõik ELi liikmesriigid (ja konkreetsemalt 163 Vahemere piirkonda) koostavad praegu oma individuaalseid partnerluslepinguid, milles määratletakse, kuidas iga liikmesriik kasutab ühise strateegilise raamistiku vahendeid. Komitee mõnab, et kõnealustes lepingutes on olemas territoriaalse koostöö element, ent leiab, et jäetakse kasutamata ulatuslikuma koordineerimise võimalus Vahemere riikide ja piirkondade vahel.

3.3.2.2 Siiski nõuab komitee makropiirkondliku strateegia rakendamise edendamiseks üleminekukorda ning selleks ajaks, kui partnerluslepingute vahetamine ELi liikmesriikidega lõpule jõuab, peaksid seesugused meetmed olema kehtestatud.

3.3.3 Kõnealuste vahendite fokusseerituse ja optimaalsuse tagamiseks peab asjaomaste institutsioonide vahel toimuma mitmetasandiline koordineerimine, et juhtida protsessi ja tagada ressursside täielik kasutamine ja dubleerimise vältimine. Piirkondadevaheline koordineerimine on nüüdseks muutunud väga oluliseks ja tungivalt vajalikuks, kuna samade (või vähemate) vahenditega tuleb saavutada rohkem. Seega tuleb koordineerimise ja tõhususe tagamiseks luua asjakohased ja mõjusad vahendid.

3.3.3.1 Konkurentsile suunatud globaliseerunud maailmas peavad need 163 piirkonda suutma konkureerida nii lähedal kui ka kaugel asuvate konkurentidega, mistõttu on juhtimine ja õigeaegsed otsused äärmiselt vajalikud.

3.3.4 Euroopa Mereliste Äärealade Konverentsi kuuluvad merelised äärealad ning Regioonide Komitee on Euroopa Komisjoni korduvalt üles kutsunud kehtestama territoriaalse pakti, et kõik Euroopa piirkondade majanduslikud rühmad saaksid strateegia „Euroopa 2020”⁽¹¹⁾ paremini omaks võtta.

3.4 Vaja on mõjusate meetmete ja detsentraliseeritud otsuste kombinatsiooni, mis aitaks tagada ressursside koordineerimise nii, et neid kasutaks seal, kus nende mõju majanduskasvule ja tööhõivele on tõenäoliselt kõige suurem.

3.4.1 Vaid hästi läbimõeldud strateegia, mis on koostatud lihtsalt ja mis tugineb võimalikult ulatuslikul konsensusel, võib aidata valgustada ELi Vahemere rannikupiirkondade, linnade ja sadamate ees seisvaid teid ja valikuid.

3.4.2 Samuti on oluline töötada välja meetod Vahemere makropiirkonna poliitika tõhususe mõõtmiseks, et oleks võimalik võtta õigeaegseid parandusmeetmeid. See et varem on puudunud mõõdupuu, millega täpselt mõõta poliitilist edu või ebaõnnestumist, millele lisandub koordineerimise puudumine, jõupingutuste dubleerimine ja raiskamine ning vastutuskohustuse puudumine, on takistanud õigeaegsete parandusmeetmete võtmist, mis omakorda suurendas poliitilisi ebaõnnestumisi.

3.4.3 Strateegiaga peab kaasnema tegevuskava, milles määratletakse selgelt projektid, mis valitakse peamiselt nende piirkonnaülese mõju ja olulisuse järgi majanduskasvu jaoks, samuti rahalised vahendid nende rakendamiseks. See on väga oluline ning eelistatavalt tuleks see lõpule viia esimese kahe aasta jooksul pärast mitmeaastase finantsraamistiku 2014–2020 käivitamist.

3.4.4 Äärmiselt tähtis on vähendada sidusrühmade ja rakendajate jaoks aruandluse ja vormide täitmisega seotud bürokraatlike nõudmisi. Valitsusväliseid organisatsioone, väikesi ja keskmise suurusega ettevõtjaid ja piirkondlikke omavalitsusi, eriti väiksemates piirkondades, hoiab sageli osalemast vajaliku suutlikkuse puudumine ja kõikide bürokraatlike menetluste täitmise heidutav ülesanne. Loomulikult on kontrollimine ja tasakaalustamine vajalik, ent väga tähtis on, et projektide kasusaajad saaksid pühendada oma aja ja ressursid ühiskonnale ja majandusele tervikuna tegeliku kasu toomisele.

3.4.5 Komitee usub, et kui tegevuskava ei koostata, siis takistab see piirkondadel majanduskasvu loomise võimaluse ärakasutamist. Selle võimaluse kasutamata jätmise kulud on tohtu suured, eriti praeguse kriisi ajal. Komitee usub kindlalt, et innovaatilise koostööga on võimalik saavutada ressursside kasutamisel märkimisväärne tõhususe kasv, et suurendada majanduskasvu. Ebaõnnestumise oht ähvardaks ka piirkondlikke poliitilisi juhte ja sealseid kodanikke. Enamiku asjaomaste piirkondade jaoks ei ole järgmise kahe aasta majanduskasvu prognoosid eriti head. Seda ebasoodsat asjaolu süvendab veelgi see, kui piirkonnad ei kasuta oma tegevuses makropiirkondliku strateegia võimalusi ega suuda piirkonna inim- ja loodusressursse rakendada tõhusal ja jätkusuutlikul viisil⁽¹²⁾.

3.4.6 Kõnealuse strateegia lähtepunkt peaks olema põhieesmärkide kaardistamine ja ELi, riiklike ja piirkondlike, samuti kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ja kodanikuühiskonna organisatsioonide programmide määratlemine, mis saavad tagada vajaliku koordineerimise. ELi makropiirkondlikus strateegias on mitmeid ELi rahastatavaid projekte, mis võiksid asjakohasel koordineerimisel suurendada enda pakutavat lisaväärtust. Sellised juba olemasolevad projektid (vähemalt paberil) ja uued projektid, mida tulevikus kahtlemata käivitatakse, võivad aidata kaasa mõnede ELi makropiirkondliku strateegia eesmärkide saavutamisele.

4. Millega tuleb tegeleda?

4.1 Peamine eesmärk on edendada Vahemere mitmetasandilise makropiirkonna määratlemist, millega kaasneb makropiirkondlik strateegia, mille meetmeid rakendatakse konkreetsete tegevuskavade kaudu, võttes aluseks kolme „ja” reegli – rohkem täiendavat rahastamist, rohkem institutsioonilist koordineerimist ja rohkem uusi projekte.

⁽¹¹⁾ Euroopa Mereliste Äärealade Konverentsi seminar „Kuidas Euroopa kriisist välja juhtida: piirkondade esimesed ettepanekud ELi eelarve ja poliitika tuleviku kohta”, Marseille, 27. november 2009. Esimeses resolutsioonis (CdR 199/2010) teeb Regioonide Komitee ettepaneku toetada jõuliselt Euroopa Parlamendi ettepanekut koostada strateegiat „Euroopa 2020” käsitlev kohalike ja piirkondlike omavalitsuste territoriaalne pakt.

⁽¹²⁾ „Scenarios for the Mediterranean” – Maailma Majandusfoorum, 2011.

4.2 Vahemere piirkonnad peavad võtma ühise kohustuse teha strateegia osas koostööd kõikidel tegevuse tasanditel, mis võimaldab kasutada ära strateegia „Euroopa 2020” eesmärgid ja seega suurendada integratsiooni ELi meetmete ja fondide vahel (territoriaalne koostöö). Makropiirkondlikku strateegiat tuleks rakendada selleks, et aidata piirkondadel ja territooriumitel tegeleda probleemidega, mida ei saa lahendada üksnes riiklike vahenditega.

4.3 Komitee on seisukohal, et Vahemere makropiirkondliku strateegia arendamine peaks põhinema kolmel majanduskasvu sambal:

— Arukas majanduskasv (erilise rõhuga meremajanduse kasvul)

Teadmistepõhise majanduse edendamine, toetades innovatsiooni ja uusi tehnoloogiaid;

— Jätkusuutlik majanduskasv

Jätkusuutliku, loodussäästlikuma ja konkurentsivõimelisema majanduse edendamine;

— Kaasav majanduskasv

Sellise majanduse edendamine, mille puhul on tugev rõhk töökohtade loomisel ja vaesuse vähendamisel, et toetada sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust.

4.3.1 Arukat majanduskasvu toetatakse meremajanduse kasvu kontseptsiooni arvesse võttes. 13. septembril 2012 avaldas Euroopa Komisjon teatise meremajanduse kasvu kohta, milles ta tõi välja viis väärtusahelat, mis võivad edendada jätkusuutlikku majanduskasvu ja suurendada tööhõivet meremajanduses. Need on merest saadav energia, vesiviljelus, mere-, ranniku- ja kruisiturism, merest saadavad mineraalid, merebiotehnoloogia⁽¹³⁾.

4.3.1.1 Meremajanduse kasv hõlmab merepiirkondade tehtud valikuid eesmärgiga tugevdada oma konkurentsivõimet ja majanduskasvu, kasutades selleks oma geograafilist positsiooni ja eripärasid, nimelt merendusega seotud tegevusi – ehk keskendudes sellele, mida nad kõige paremini teha suudavad.

4.3.1.2 Aruka majanduskasvu väljakutse hõlmab ELi Vahemere makropiirkonna jaoks kahte ülesannet:

— luua piisavalt majandustegevust, mis aitab lõpuks juhtida Euroopa välja praegusest majandus- ja sotsiaalkriisist;

— teha vajalikud investeeringud võtmetähtsusega taristusse, eeskätt sadamatesse, lennujaamadesse, raudteedesse, transpordisõlmedesse ja muudesse rajatistesse, mis tagavad, et ELi Vahemere makropiirkond saavutab positsiooni, mis võimaldab tal osaleda täies ulatuses majanduse taastamises, kui see protsess algab.

4.3.1.3 Vahemere ressursside säästev kasutamine võimaldab luua jõukust ja töökohti. Arendada tuleks keskkonnasüsteemide ja -tehnoloogiate valdkonna teadusuuringuid, et toetada Vahemere piirkonna traditsioonilisi tegevusi, mis on taandumas. See aitaks luua uusi võimalusi.

4.3.1.4 Need väljakutsed nõuavad, et kaasatud oleksid teadus-, tehnoloogia- ja majanduskogukonnad koos sotsiaalpartneritega. Tähelepanu tuleks pöörata tegevuse toetamisele sellistes valdkondades nagu taristu, tööstus, koolitus, teadus- ja arendustegevuse investeerimispoliitika, ülikoolide koostöö ja klastrite loomine.

4.3.1.5 Laevandussektor on väga tugev ja aitab arengustrateegiatele kaasa. Mereturism loob majandustegevust ja töökohti ning aitab välja kujundada Euroopa – Vahemere identiteeti.

4.3.2 Jätkusuutliku majanduskasvu põhijooned ja asjaomased sektorid on omavahel seotud mitmel viisil. Jätkusuutlikkuse saavutamine ja keskkonnahoidlikumate meetmete rakendamine, samuti liikumine vähese CO₂-heitega majanduse poole kõigis sektorites aitab kaasa kliimakaitse eesmärkide saavutamisele ja kliimamuutustega kohanemisele. Ressursse tuleb tõhusalt kasutada, sünergiaid tuleb suurendada, raiskamine ja tegevuse dubleerimine tuleb tuvastada ja välistada. Pidevalt tuleb täiendada põhitaristuid, seda nii maa- kui ka meretranspordi, energia ülekande ja IT võrgustike valdkonnas, et ei tekiks kitsaskohti.

⁽¹³⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Meremajanduse kasv: jätkusuutliku majanduskasvu võimalused mere- ja merendusvaldkonnas”, COM(2012) 494 final, Brüssel, 13. september 2012.

4.3.2.1 Ranniku- ja merealade jätkusuutlikkus on omavahel seotud ning mõlemale avaldub inimtegevuse surve, sh maismaa reostus, mis lõpuks kandub Vahemerre ja laevade CO₂- heide (¹⁴). Rannikualade integreeritud haldamine ei tohiks piirduda vaid rannikualade majandustegevuse ja reostusega. Tuleb luua kõik võimalikud stiimulid, et ergutada merendussektorit ja Vahemeres sõitvaid laevu võtma kasutusele kõige modernsemad keskkonnahoidlikud tehnoloogiad.

4.3.2.2 Euroopa Liit ja kaheksa tema liikmesriiki on osalised 1975. aasta Vahemere merekeskkonna ja rannikuala kaitse konventsioonis ja selle protokollides, mis on koondatud ÜRO Keskkonnaprogrammi egiidi alla. 2012. aasta lõpus vastuvõetud nõukogu õigusaktiga sai ELis nimetatud konventsiooni avamere protokoll osaline, et kaitsta Vahemere rannikualasid avamerel toimuvast tegevusest põhjustatud reostuse eest. ELi Vahemere piirkonnad võivad sellest konventsioonist märkimisväärset kasu saada ja sellele tuleks suurt tähelepanu pöörata ka nende meremajanduse kasvu eesmärgi saavutamise kontekstis.

4.3.2.3 Vahemere taastuenergia potentsiaal pakub väga suurt puhta energia allikat, mis on alles kasutamata. Kooskõlas strateegia „Euroopa 2020” eesmärkidega tuleks ELi makropiirkondlikku strateegiasse lisada kliimamuutustega kohanemise ja nende ennetamise meetmed.

4.3.2.4 ELi makropiirkondlik strateegia peaks sisaldama säästva transpordi meetmeid, et vähendada süsinikdioksiidi heidet. Maismaatransport tuleks üle kanda merele (¹⁵). Samas peab meretransport jätkama liikumist puhtama kütuse kasutamise suunas. Hõlmatud peab olema ka mereohutus ja koostöö katastroofiolukordade ennetamisel ja nendele reageerimisel.

4.3.3 ELi makropiirkondlik strateegia peaks hõlmama tugevat sotsiaalset mõõdet, et toetada *kaasavat majanduskasvu* ELi Vahemere rannikupiirkondades. Majanduslik areng ja uute töökohtade loomine peavad võimaldama parandada piirkonnas elavate inimeste elukvaliteeti. Piirkondlikud omavalitsused peavad edendama sotsiaaldialoogi ning sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna osalemist. Võttes aluseks integreeritud lähenemisviisi territoriaalsele ühtekuuluvusele, tuleb arvestada nõ kaasamise olukorda linnades ja suurlinnapiirkondades, maapiirkondades, väikestes rannikuäärsetes linnades ja saartel. Puudega inimeste juurdepääs tarisule, tehnoloogiatele ja teenustele peaks olema seotud säästva arenguga, kuna see on kaasava majanduskasvu põhiline eeltingimus.

4.3.3.1 Infotehnoloogiat tuleb arendada parema ühenduvuse kaudu, eeskätt äärepoolseimatel aladel, et toetada Vahemere piirkondade üldist territoriaalset ja sotsiaalset ühtekuuluvust teemaülese lähenemisviisi abil. IKT arengut tuleb edendada.

4.3.3.2 Samuti on oluline rõhutada vajadust arendada Vahemere makropiirkonnas edasi lennujaamu ja lennuteenuseid, et tugevdada piirkonna majandusintegratsiooni. Lennuteenuste ja -transpordi taristu puhul on veel hulganisti kasutamata potentsiaali ja sellesse on vaja rohkem investeerida.

4.3.3.3 Haridus- ja koolitusasutustel on Vahemere piirkonna *kaasava majanduskasvu* toetamisel võtmeroll. Määratleda on vaja ELi Vahemere makropiirkonna ühised haridusalased eesmärgid.

4.3.3.4 Komitee on seisukohal, et tugevdada tuleb sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna ning haridus- ja koolitusasutuste vahelist dialoogi. Prioriteedid peavad olema merendus- ja laevandusvaldkonna haridus ning ülikoolide ja koolituskeskuste vaheline koostöö.

4.3.3.5 Ka tuleb tulevase strateegia väljatöötamisel pöörata tähelepanu ELi Vahemere makropiirkonna töötutele, et pakkuda neile võimalusi tööturule naasmiseks. Samuti on oluline teha tõsiseid ja konkreetseid jõupingutusi tõrjutud sotsiaalsete rühmade, nt siserännanute kogukonnad, puudega inimesed ja naiste organisatsioonid, esindajate kaasamiseks. Komitee toetab täielikult ELi meetmeid, mille eesmärk on vältida diskrimineerimist rassilise või etnilise päritolu, puude, vanuse, seksuaalse sättumuse või soo alusel.

(¹⁴) COM(2013) 480 final – 2013/0224 (COD).

(¹⁵) Ibid.

4.3.3.6 Arvestades Euroopa demograafilise vananemise suundumust, oleks vaja lisada ka eraldi meede tervena ja aktiivsena vananemise toetamiseks ELi Vahemere rannikupiirkondades. Vahemere piirkonnad peavad käivitama ka toimiva pikaajalise kava kontrollitud sissepääsu ja hooajajärgsete jaotuste jaoks, et täita tühimik, mida tekitab rahvastiku vananemine, ja et tegeleda suureneva vanadussõltuvusmäära mõjudega. Komitee toetab ELi otsustavamaid jõupingutusi, et aidata Vahemere piirkondadel toime tulla rändega seotud väljakutsega ja integreerida sissepääsu ühiskonda.

4.3.3.7 Komitee arvates on oluline võtta ELi Vahemere makropiirkondliku strateegia arendamisel arvesse Euroopa prioriteete, mis on suunatud puudega inimeste sotsiaalsele kaasamisele, heaolule ja nende õiguste täielikule austamisele, samuti soolise võrdsuse edendamisele Vahemere piirkonnas. Seepärast on väga tähtis tagada puudega inimeste individuaalne sõltumatus, väärikus ja vabadus ning tugevdada naiste rolli Vahemere piirkonna tööturul, ühiskonnas ja otsustustasandil.

5. Millist kasu võib oodata?

5.1 Vahemere makropiirkondliku strateegia rakendamine pakub mitmeid võimalusi, eeskätt andes ühtekuuluvuspoliitika asjakohase võrdlusraamistiku ja edendades sektoritevahelist koostööd teenuste ja tööjõu ühises valdkonnas. Selle raamistiku kaudu saab investeeringuid juhtida nii, et suureneks nende täiendus, ning mõjutada Euroopa makropiirkonna iga piirkondliku arengukava vastavaid prioriteete, mis tagab ülevaatlikkuse ja tõelise sünergia integreeritud lähenemisviisi raames.

5.2 ELi makropiirkondlik strateegia tagaks ELi erinevate sekkumismehhanismide ulatuslikuma kaasamise ja parema koostöö, minnes kaugemale ühtekuuluvuspoliitikale eraldatud vahenditest ja ühendades mitmetasandilise valitsemise kaudu piirkondade ja liikmesriikide ressursid. See on kõigi kohalike sidusrühmade jaoks kasulik strateegia.

5.3 Vahemere makropiirkondliku strateegia kasu tuleneb suures osas selle väga sidusast ja mitmetasandilisest integreeritud lähenemisviisist, mille abil on võimalik edendada sünergiaid ELi meetmete ja programmide vahel ja suurendada ka rahastamise täiendavust.

5.4 Vahemere makropiirkondliku strateegia rakendamine suurendab ranniku- ja saarealade strateegiliste tegevuste elluviimist ning tihendab koostööd Vahemere piirkonna haldusasutuste, piirkondade, linnade, sadamate ja vajadusel riigiasutuste vahel.

5.5 Rakendatakse integreeritud merenduspoliitika ja *meremajanduse kasvuga* seotud meetmeid, millega rõhutatakse vastastikust sõltuvust ja sünergiaid tegevustega vahel, mis näiliselt ei ole merendussektoriga seotud.

5.6 Kavandatavate meetmete abil tegeletakse eespool määratletud kolme majanduskasvu sambaga. Valitavad meetmed peavad kõik vastama järgmistele kriteeriumidele:

- neil peab olema mõju makropiirkonnale ja nad peavad tooma ELi Vahemere makropiirkonna kodanikele mõistliku aja jooksul konkreetset kasu;
- nad peavad vastama säästva arengu põhimõttele ja olema seega suunatud majanduskasvu loomisele, viies miinimumini negatiivsed mõjud keskkonnale;
- neid saab ellu viia lühikeses või keskpikas perspektiivis (maksimaalselt 7 aastat);
- neil peab olema potentsiaali tõmmata ligi erasektori investeeringuid, mis täiendaksid avaliku sektori (ELi ja valitsuste) poolset rahastamist.

6. Muutuse käivitajad

6.1 Komitee usub, et Vahemere piirkonna sotsiaalse ja majandusliku arengu väljakutsed nõuavad ühiseid ja ühtseid jõupingutusi, et hallata ja kasutada ära territoriaalset potentsiaali. Komitee toob välja viis *muutuse käivitajat*, mis võivad anda panuse Euroopa 2014–2020. aasta ühtekuuluvusmeetmete edukasse rakendamisse Vahemere rannikupiirkondades.

6.1.1 Polütsentrilise, tasakaalustatud ja integreeritud arengu edendamine

Tasakaalustatud territoriaalsel arengul on strateegiline tähtsus ELi Vahemere rannikupiirkondade sotsiaalse ja majandusliku ühtekuuluvuse toetamisel. ELi Vahemere rannikupiirkonnad peavad tegema koostööd innovaatiliste võrgustike loomisel, et vähendada majandussuutlikkuse territoriaalset polariseerumist, piirkondlikke erinevusi ja juhtida majanduslikku heaolu Vahemere piirkonna säästva arengu suunas.

6.1.2 Territoriaalse ühtekuuluvuse toetamine ELi Vahemere rannikupiirkondades

Territoriaalne koostöö on oluline tegur Vahemere piirkonna konkurentsivõime tugevdamisel ja samal ajal majandusliku, sotsiaalse ja ökoloogilise killustatuse minimeerimisel. Oluline on suurendada koordineerimist asutuste vahel, kes tegelevad piiriüleste ja riigiüleste programmidega, integreerides riigi, piirkonna ja kohalikul tasandil strateegiates määratletud prioriteedid, et toetada selliste meetmete arendamist, mis oleksid sidusad strateegiaga „Euroopa 2020” ja perioodi 2014–2020 ühtekuuluvuspoliitikaga.

6.1.3 ELi Vahemere rannikupiirkondade ülemaailmse konkurentsivõime tagamine, tuginedes tugevatele kohalikele majandustele

ELi Vahemere rannikupiirkondade ülemaailmset konkurentsivõimet ja ühtekuuluvust on võimalik saavutada, kui innustada inimesi õppima, teadmisi omandama ja oma oskusi täiendama, väärtustada turupõhist innovatsiooni, et luua uusi tooteid ja teenuseid, mis loovad majanduskasvu ja töökohti, aidates samal ajal kohalikel kogukondadel toime tulla sotsiaalsete probleemidega. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate kasutamise laiendamine ning kiirele ja ülikiirele internetiühendusele ja koostalitlusvõimelisele rakendustele tugineva digitaalse ühtse turu loomine on tugevate kohalike majanduste arendamisel strateegilise tähtsusega.

6.1.4 Üksikisikute, kogukondade ja ettevõtete territoriaalse ühenduvuse parandamine

Vahemere piirkonna ühtekuuluvuse olulised prioriteedid on taskukohane juurdepääs üldhuvi teenustele, nagu teave, teadmised ja liikuvus, samuti tõhusad mitmeliigilise transpordi lahendused ja keskkonnahoidlikud tootmissüsteemid. Vahemere piirkonna konkurentsivõime ja ühtekuuluvuse tugevdamisel on strateegiline tähtsus ELi Vahemere rannikualade peamiste keskuste ühendamisel kontinentidevaheliste transpordisõlmedega, arendades merekiirteid, tugevdades üleeuroopalisi transpordivõrke (TEN-T) ja arendades kohalikul ja piirkondlikul tasandil sekundaarseid võrke, et saada üle territoriaalsetest takistustest, nt Vahemere saarte puhul.

6.1.5 Ökoloogiliste, maastikualaste ja kultuuriliste väärtuste haldamine ja ühendamine.

Kultuuri- ja looduspärandi kaitsmine ja hoidmine on ELi Vahemere rannikualade arengu oluline tingimus. Tähtis on toetada kaitstavate alade täielikku integratsiooni kohalike kogukondade ja majandustega. Vahemere piirkonna maastike suurt väärtust tuleks kvalitatiivselt edasi arendada ja loodus- ja kultuurivarade poolest rikaste alade väärtust tuleb asjakohaselt tunnustada, et nad saaksid oma varasid parimal viisil kasutada. Seepärast on oluline arendada kohalikku ja piirkondlikku identiteeti, suurendades samas kõnealuste Vahemere piirkondade teadlikkust oma keskkonnast, maastikest, kultuuridest ja muudest ainulaadsetest väärtustest ja suurendades nende vastutustunnet nimetatud väärtuste suhtes.

Brüssel, 10. detsember 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Henri MALOSSE